

- 1.) Kateri §§ šolskega zakona naj bi se revidirali?
- 2.) Imate li kaj ugovorov proti sedanjemu šolskemu nadzorništvu?
- 3.) Kaj Vam obtežuje določitev obsega verskih vaj v šoli?
- 4.) Kako bi se mogel nauk v posvetnih predmetih postaviti na versko podlago?
- 5.) Vstrezajo li državno potrjene učne knjige zahtevi po versko-nravni vzgoji? Kaj naj bi se popravilo?
- 6.) Kako bi bilo mogoče poduk v posvetnih predmetih od cerkvene strani uspešno nadzorovati?
- 7.) Ali naj se dela na to, da je duhovni pastir eo ipso krajni šolski nadzornik?
- 8.) Kakšno mesto naj zavzema katehet v učiteljstvu?
- 9.) Kako bi se moglo opomoči nedostatkom vsled olajšav v obiskovanju šole?
- 10.) Kako naj se sodi o nedeljskih šolah?
- 11.) Ali naj se kazni v šoli postavno dopuščene izpolnijo?
- 12.) Kake pomanjkljivosti so se v škofigi pri ljudski šoli že pokazale? Kaj bi trebalo popraviti?
- 13.) Ali bi se mogel in v koliko pouk v verskem nauku poveriti gosp. učiteljem?
- 14.) Kaj nasvetujete za slučaj revizije šolskega zakona?
- 15.) Imate li še kake želje glede poprave in izboljšanja šolskega zakona?

Anton Bonaventura,
škof.

Tem globokim vprašanjem seveda ni treba pisati komentara. Obžalujemo samo to, da ni med njimi vprašanja, kako naj bi se izboljšalo naše gmotno stanje . . .

Ker je bilo izdano to pismo strogo tajno, je lahko mogoče, da ga bodo izkušali zatajiti. Toda naj ga stokrat zataje: kar je pisano, je pisano. Naše zveze so dandanes že take, da nam ne uidejo niti najstrožje tajnosti. Iznova pa se je v nas utrdila vera, da plava vedno nad nami srebrna palica, hoteč nas privedi v mrzlo svojo senco. Čujmo in molimo, da ne pademo v izkušnjava!

Kam plovemo?

Učiteljsko vprašanje na Kranjskem prihaja od dne do dne zagonetnejše. Po eni strani se zahteva od učiteljstva, da bodi v vsem svojem delovanju strogo na postavnem stališču, da skrbno pazi, da se ne pregreši niti z najmanjšim prestopkom proti tem in tem paragrafom, da se skrbno varuj vsega, kar bi zamoglo kaliti ugled učiteljskega stanu itd.

Po drugi strani se pa teptajo obče veljavni zakoni takorekoč z obema nogama. § 55. še ne omenjamo. Ta § tako ne eksistira za učiteljsko paro nikjer, ne na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem ali pa Primorskem, sploh v Avstriji ne. In tu velja pač prislovica: Kogar sovražijo bogovi, tega naredi učiteljem. Učitelj bodi idealen, živi ob idealih, a plačila pa ne pričakuj od posvetnjakov, temveč sprejmeš ga onkraj groba, kjer ni težav in nadlog.

Da se nastavljajo na enorazrednice, dvorazrednice in celo štirirazrednice le ženske učne osebe v kljub jasnosti dotičnih paragrafov, to veljaj. A da se pa nastavljajo popolnoma nesposobne osebe za učitelje in da se trpe na štirirazrednici v enem največjih mest oseb, ki niti izprašane niso, no, tu pa mora človeka miniti vsa potrpežljivost. In tu bi bilo dobro

obvestiti kakega državnega poslanca, da bi povprašal našega ministra, ako so mu znane kranjske šolske razmere. Kjer ni sposobnih oseb — naj se šola zapre, in ljudi pridejo sami do spoznanja, da naj se učiteljstvu izboljša gmotni položaj, in naši poslanci bodo dobili od ljudstva takoj pouk, kako se mora postopati v vprašanju učiteljskega gmotnega položaja. In tu se ne bo več reklo: Ne moremo, dežela nima denarja i. t. d. Denar se bo že dobil, samo če se hoče, ako drugače ne — se bo moral pa kje drugje prihraniti.

Z ozirom na tako razmerje se ne smemo čuditi, ako primanjkuje na Kranjskem učiteljstva na vseh krajih in koncih. Starejši hite zaradi premnogih nepotrebnih šikanij v pokoj, a mlajši pa obračajo prav praviloma hrbet učiteljstvu. In prav ravnajo! Kdor je količkaj idealnejši — se mu mora nekako prignusiti učiteljski stan. Zakaj kako razmerje je to, ako je človek, ki je dovršil recimo navadno ljudsko šolo — notabene na kmetih — ali nekaj gimnazij — takisto sposoben za učitelja kakor človek, ki se je šolal in dokončal študije ter prejel zrelostno izpričevalo. Če to ni posebnost vseh posebnosti, potem pa res ne vemo, kako naj zavemo tako stvar. In vprašamo se, zakaj pa v drugih stanovih ne vlada taka nepravilnost? Kaj bi ne mogel preprost organist ali pa mežnar opravljati ravnatoko dobro duhovskih opravil kakor duhovnik? In bi li ne bil za zdravnika sposoben prvi vaški mazač ravno tako kakor kak diplomiran zdravnik? Za davkarje naj se pa nastavljajo kar ljudje, ki so dovršili normalke na kaki dvorazrednici, saj zna tak velem vse štiri računske operacije s celimi kakor tudi desetinskimi števili. In to mora zadostovati. Za davčnega nadzornika bi bil tudi sposoben vsak krajni šolski nadzornik, zakaj kadar dobi tak krajni šolski nadzornik dekret v roko, s katerim ga imenuje c. kr. okr. šol. svet kraj. šol. nadzornikom — takrat ga tudi obseči posebna milost božja, da more soditi učiteljsko delovanje z didaktičkega in pedagoškega stališča. (Kdor ne verjame, naj vzame navodilo v roke, ki ga je izdal c. kr. dežel. šol. svet za Kranjsko pred nekaterimi leti za krajne šol. nadzornike.) Takisto mislimo, bi bil vsak mož popolnoma sposoben na podlagi sličnega dekreta za c. kr. davčnega nadzornika.

Take žalostne razmere so nemara tudi napotile bivšega našega tovariša Slavoja Praprotnika, da je dal slovo temu žalostnemu stanu — učiteljstvu. Ako zapuščajo taki idealisti učiteljski stan, potem moramo pričeti i mi obupavati, ki se prištevamo lahke vesti med trdovratne optimiste. In tovariš Praprotnik je bil v istini idealist v pravem pomenu besede, zakaj on si je izbral ta stan v kljub protestom svojega očeta in matere. Kdor je bliže poznal njega, nam mora pritrditi, da se tovariš Praprotnik ni posvetil učiteljstvu iz kruhorstva, temveč le iz ljubezni do tega stanu, ker on bi lahko že prej krenil na ono pot življenja, na katero je sedaj in ne bilo bi mu treba ponesti s seboj toliko bridkih prevar in žalostnih izkušenj, kakor jih je. A tolaži naj ga zavest, da takih razmer ni zakrivilo pravo učiteljstvo — temveč v prvi vrsti naš nesrečno sestavljeni šolski sistem in ono psevdo učiteljstvo, ki mu je učiteljski stan le življenski pogoj.

Naše kričeče razmere.

(Dalje.)

Prvoten namen križarjev je bil plemeniti, a ti so zašli deleč proč od njega. Za zgolj posvetne zadeve se je naposled vojskovalo, pobijalo in požigalo z ognjem in mečem. Ali ni

podobna današnja vojska tem križarjem? Ali se ne bje danes vojska z uma svetlim mečem pismeno in ustmeno samo za zgolj posvetne namene? Naša vera je nekaj vzvišenega in plemenitega, ker je sam Bog njen ustanovnik. Naši nasprotniki bjejo boj za življenje in smrt za nadvlado. Kdor se jim postavi po robu, je brezverec, izkušajo ga moralično ubiti z lažjo in obrekovanjem. Ali ni vse to v velikem nasprotju z vero, katero oni učijo? Ali je naš Spasitelj umrl za posvetno kraljevstvo in nadvlado nad narodi? On je učil: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.“ Ali se z lažjo in obrekovanjem ljubi svojega bližnjega?

Ta vrsta vojskovanja mora biti že jako stara, sicer bi ne vedel naslikati svetovno znani Michel Angelo značilne podobe v samem vatikanu: potisnil je te vrste ljudi v — pekel.

Današnje učiteljstvo živi v hudih časih. Komaj smo se postavili na lastne noge, nam mečejo polena pod noge, da bi nas pobili zopet na tla. Obupati pa nikakor ne smemo. Bodimo verni, značajni, delavni in vztrajni! Obrniti se mora sčasoma na bolje, če tega ne doživimo mi, doživeli bodo gotovo naši potomci. Brez vojske, križev in težav ni zmage. Geslo vse Evrope — vsega sveta je „ljudska prosveta“. In ta je v učiteljskih rokah!

Oba stanova, vojaški in duhovski, sta jako dobro organizovana, zato pa zauživata čast in spoštovanje. Ako bi kdo razžalil kakega častnika, je dvo boj neizogiben. Na isti način hoče biti nedotakljiv duhovski stan. Ako kdo med njimi propade moralično, se vse to pokrije z molčanjem, z ljubeznijo do bližnjega. Tudi med narodom je ta navada. Nihče se ne upa njihovih pregreh kritikovati, češ, saj so ljudje kakor smo mi. Ako se kdo predrzne kritikovati njih početja v kakem javnem listu, se ga prekolne in prepove svojim vernim brati, ker obrekuje duhovne in je veri nevaren. Njihova glasila pa smejo obrekovati in bližnjemu krasti čast, ker to je bržkone Bogu služno delo. Kdor zna, pa zna! — Vse to smo povedali, da se moramo učiti od nasprotnikov, kako nam je postopati, če hočemo priti do ugleda in spoštovanja. Kdor se ne spoštuje sam, je podlaga tujčevi peti.

Kako pa smo pa mi organizovani? Dobro, a le preslabo. Imamo sicer okrajna učiteljska društva, pa kako se udeležujemo njih zborovanj? Izgovorov imamo polno, ali vsa so ničeva, ker je nemara premalo zanimanja, stanovskega ponosa in agilnega delovanja. Tudi deželno učiteljsko društvo imamo, a tudi to zboruje ponajvečkrat s pičlim številom udeležnikov. Naša učiteljska „Zaveza“ ima pa velik pomen. Ta je delavna, zborovanja so dobro obiskovana, ona imponuje s svojim nastopom, pred njo imajo rešpekt naši klevetniki. Pred dvajsetimi leti ni bilo okrajnih učiteljskih društev, deželnega učiteljskega društva, pa tudi „Zaveze“ ne, zato smo pa bili upoštevani toliko kakor nič. Nihče se ni zmenil za nas, edini „Učiteljski Tovariš“ je prinašal zgolj šolske zadeve, in to je bilo vse. Pisali so o nas, kakor in kolikor so hoteli, vse smo voljno potrpeali, ker smo morali potrpeti, ne imajoč niti svojega glasila. Ni čuda, vsaka reč se razvija le počasi, prirodno in previdno. Takrat smo prišli komaj iz dobe hlapčevanja in suženstva, kamor nas hočejo potisniti nazaj naši neprijatelji, takrat se še nismo zavedali. Med tem časom smo sicer jako napredovali, vendar od prave svrhe smo še daleč.

Ako si hočemo priboriti ugled in spoštovanje, ne zadostuje samo vestno, pridno in neumorno delo v šoli in po šoli, ne zadostuje zgledno vedenje posameznika, ampak moramo biti edini po zgledu vojaškega in duhovskega stanu, vsi za

enega in eden za vse. Tukaj naletimo na ovire, na prežalostne izkušnje. Brez stanovskega ponosa, edinosti in medsebojne ljubezni ni ugleda in spoštovanja.

Borba za obstanek vsakega posameznega človeka je huda vojska. Vse naše življenje je vojskovanje za obstanek. Žal, da se v tej borbi dogajajo večkrat dogodki, ki so za naš stan jako poniževalni. Pri vojaki in duhovnikih ni treba klečeplaziti od Poncija do Pilata radi avanziranja, tam gre po starosti in zaslugah, oziroma se vložijo prošnja, in vsako drugo protežiranje je izključeno. Kako pa pri nas? Razpisana je učiteljska služba v X blizo mesta in pri železnici. Lepa, krasna šola z elegantnim stanovanjem in stranskimi zaslužki. Mnogo se jih šteje sposobnih za to službo. Vložijo se prošnja, obleče v črno obleko in hajdi pritiskati kljuko, klanjati se temu in onemu, pazi, da koga ne izpustiš, drugače si izgubljen! Komaj odide ta, je že drugi temu za petami za ravno tisto službo. Za tem pride tretji, četrti i. t. d., večkrat dvajset in še več. Siromaki! Vsakdo gre z upanjem domov, ker gospodje so postali radi takšnih obiskov pravi diplomatje, odgovarjajo dvoumno: „Če bo le mogoče, se bomo ozirali na vas.“ Služba je podeljena nekemu, ki ga v bližini nihče ne pozna, niti nanj nihče mislil ni. Razočaranje, žalost, jeza in sovraštvo sledi temu imenovanju. Prosimo, naj se to klečeplazenje v prid ugleda učiteljskega stanu enkrat za vselej konča. Drugi stanovi, vstevši uradnike, pričakujejo rešitev svojih prošenj doma za pečjo, učitelj z bedno plačo mora pa tratiti čas in denar po svetu s poniževanjem — to ni prav!

(Dalje.)

Po učiteljskem shodu.

Dodatno k zadnjemu poročilu o impozantnem shodu kranjskega učiteljstva, ki se je vršil dne 8. t. m. v Ljubljani v „Mestnem domu“, prinašamo ad perpetuam mamoriam danes še te-le drobtine:

Poslanec dr. Ferjančič je poslal pripravljalnemu odboru to-le pismo:

Velecenjeni odbor!

Hvala Vam za vabilo na učiteljski shod. Če bi prišel na shod, bi Vas zagotovil, da smatram izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva za neizogibno in neodložljivo. Žalibog sem pa prisiljen podati se čez velikonočni odmor v državnozbornem zasedanju na jug, da si okrepim zdravje. Prosim torej, da smatrate mojo neudeležbo za opravičeno.

Dr. Ferjančič.

Deželni odbornik dr. Schaffer je pisal tako-le:

An den verehrlichen

Ausschuss für die Einberufung des krainischen Lehrertages
in Laibach.

Für die mir gewordene Einladung zu dem am 8. d. M. stattfindenden krainischen Lehrertag spreche ich meinen verbindlichen Dank aus.

Zu meinen grossen Bedauern bin ich ausserstande dieser Versammlung beizuwohnen, nachdem ich behufs vollständiger Erholung nach einer längern Erkrankung bemüssigt war mich auf längere Zeit an die Meeresküste zu begeben.

Als Anhänger einer Partei, die seit ihrem Bestande schul- und lehrerfreundlich war und insbesondere auch als Mitglied des Landesausschusses und des Landesschnlrathes bringe ich selbstverständlich den Verhandlungen und Beschlüssen des bevorstehenden Lehrertages das lebhafteste Interesse entgegen; ich betrachte es daher als meine erste